

Аналіз монетарних методів оцінки тіньової економіки

У статті проаналізовано переваги та недоліки монетарних методів оцінювання обсягів тіньової економіки. Досліджено базові методичні способи й прийоми монетарного підходу. Обґрунтовано обмежені можливості застосування монетарних методів в умовах нестійкого розвитку національної економіки. Наведено офіційні показники оцінки тіньового сектору України.

Ключові слова: тіньова економіка, монетарний метод Гутмана, метод Фейга, метод Танзі, модифікація.

Постановка наукової проблеми та її значення. За дослідженнями різних учених, від 10 до 60 % обсягів офіційного ВВП України зосереджено в тіньовому секторі, що призводить до спотворення макроекономічних показників, неточного відображення статистичних даних і, як наслідок, – неправильного оцінювання економічного стану країни. Нині з упевненістю можна стверджувати, що обсяги тіньової економіки в Україні надмірні.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Методологічні та методичні аспекти оцінки обсягів тіньової економіки за допомогою монетарних методів викладені в наукових публікаціях П. Гутмана, Е. Фейга, В. Танзі, Б. Фрея [8; 9; 11; 16] й інших дослідників. Практичне застосування монетарних методів та їх основні модифікації для умов тіньової економіки України реалізовані в працях таких вітчизняних учених, як В. Базилевич, В. Бородюк, О. Лопатін, І. Мазур, Ю. Прилипка, О. Турчинов [1; 2; 3; 4; 6].

Мета й завдання статті – здійснити критичний аналіз монетарних методів оцінки тіньового сектору та дослідити можливості їх застосування для національної економіки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Група монетарних методів оцінки обсягів тіньової економіки, яка особливо популярна серед країн із розвинутою фінансовою системою, отримала найбільше розповсюдження на початку 70-х років ХХ ст. Монетарні методи – це непряма кількісна оцінка масштабів поширення тіньової економіки, що ґрунтується на ідеї переважного використання готівки (на відміну від домінування безготівкових розрахунків офіційного сегмента) між суб'єктами господарювання на рівні фінансових трансакцій. Тіньові аспекти аналізуємо, ураховуючи специфіку попиту на готівкові кошти, особливості обороту й форм використання грошових агрегатів.

Загалом монетарний підхід поєднує низку різноманітних методів: розрахунок «зайвих коштів» (метод Гутмана), трансакційний метод Фейга, метод Беднарського-Кокосинського-Стопури, номіналу банкнот (метод Фрея-Помперса), «каузальний» метод Танзі та низку інших. Фактично всі вони ґрунтуються на спільних припущеннях:

- тіньові розрахунки здійснюють в основному з використанням готівкової грошової маси, що призводить до зростання попиту на неї, який не пов'язаний з економічною активністю формального сегмента;

- швидкість грошового обороту наближено однакова як в офіційній, так і в тіньовій економіці;
- у базовому періоді порівняння рівень тіньової економіки незначний (або майже відсутній).

Одним із найбільш поширених монетарних методів, що застосовуються в міжнародній діяльності статистичних органів різних країн, є метод Гутмана, який досліджував феномен «зайвих грошей» [10; 11]. Науковець акцентував увагу на тому, що загальна величина готівки в грошовому обігу значно перевищує потреби споживчого бюджету домогосподарств (з урахуванням чисельності населення та деякою корекцією в бік зниження, оскільки частина агрегата М0 обслуговує сектор підприємств). Надлишкову частину, на думку П. Гутмана, застосовують у тіньовій економіці.

Проаналізуємо базові ідеї та методичні обмеження зазначеного методу.

У ролі індикатора тіньової економіки П. Гутман використав співвідношення між готівковими коштами й обсягом банківських депозитів (уперше такий прийом для пояснення динаміки тіньової економіки запропонував Ф. Кейган у 1958 р., пояснивши зростання попиту на готівку нелегальними

транзакціями «чорного» ринку США [7]). Метод Гутмана ґрунтується на додатковому припущенні, що величина запропонованого індикатора є постійно «нормальною» в певний базовий період, у якому тіньова економіка відсутня, а динаміка збільшення попиту на валюту відображає наростання тіньових тенденцій. При цьому взаємозв'язок між ВВП та попитом на готівку визначається за відносно простими формулами:

$$T = \text{ВВП} \cdot (f - 1), \quad (1)$$

$$f = (M0/D)_t / (M0/D)_0, \quad (2)$$

де T – індикатор Гутмана;

f – зміна співвідношення готівкових грошей та вкладів (до запитання й термінові депозити) у розрахунковому (t -му) періоді відносно базового періоду (t_0);

D – банківські депозити у відповідному періоді;

$M0$ – готівка в періоді t та базовому році.

t – розрахунковий період, що аналізується, t_0 – базовий період порівняння.

Як видно із формул (1) та (2), об'єктивна перевага методу Гутмана – відносна простота й доступність даних для потрібних розрахунків.

У межах цього методу передбачено, що індикатор тіньової економіки змінюється під впливом попиту на грошовий агрегат $M0$. Однак потрібно зауважити й реальність зворотного варіанта: динаміка попиту на банківські депозити, а не зростання попиту на готівку (особливо в умовах фінансових інновацій електронних засобів платежу) може призвести до зміни співвідношення цих показників. Наприклад, величина зазначеного індикатора може змінюватися під впливом зменшення депозитних ставок, рівня оподаткування пасивних доходів фізичних і юридичних осіб, суттєвих темпів девальвації й інфляції національної грошової одиниці, схильності домогосподарств до позабанківських заощаджень, використання у якості платежу та накопичень готівкової іноземної валюти (у цьому аспекті, зокрема, актуальна проблема доларизації національної економіки України). На величину « f » впливає також низка факторів неекономічного походження: рівень довіри суб'єктів до надійності банківської сфери, традиції національної фінансової системи, менталітет населення.

Найбільшим недоліком методу Гутмана вважаємо умовне припущення, щодо базового періоду (1937–1941 рр. – для США), оскільки практично немає країни, де б не існувало тіньової економіки. Окрім того, метод має інші недоліки:

- зміна вибору бази порівняння може суттєво коригувати оцінку масштабів тіньової економіки та призводити до істотної варіативності кінцевих результатів;
- гіпотеза щодо однакової швидкості грошового обігу в офіційному й тіньовому сегментах економіки також є дискусійною та потребує додаткової верифікації;
- не враховано відтік капіталу й готівкові заощадження населення.

Розрахунки П. Гутмана досить складно порівнювати з аналогічними оцінками тіньової економіки в країнах з іншими банківськими системами. Наприклад, застосування цього методу у Великобританії в 1960–1970-х рр. показувало стабільні результати, а з поч. 1980-х рр. індикатор відображав різке скорочення тіньової економіки, що явно суперечило даним, отриманим за допомогою інших методів [12]. Отже, метод Гутмана має одностороннє спрямування – у фазі зростання обсягів тіньової економіки, – проте некоректний за зворотної тенденції. Тобто можливості порівняльних оцінок, отриманих за допомогою монетарного методу Гутмана, суттєво обмежені.

Незважаючи на динамічний розвиток різноманітних безготівкових форм комерційних розрахунків, частка готівки в грошовому обігу національної економіки України залишається досить значною. Відповідно, метод Гутмана зберігає свою актуальність у нинішніх умовах функціонування тіньової економіки України. Вагомим аргументом на користь цього монетарного методу також можна вважати рекомендації Євростату та ОЕСР для його застосування при визначенні оцінних обсягів тіньової економіки.

Один із монетарних методів для оцінювання масштабів поширення тіньової економіки розроблено іншим американським ученим – Е. Фейгом [8]. Його методика найбільш віддалена від індикатора готівкової маси П. Гутмана та опирається на кількісну теорію грошей. В основі транзакційного методу Фейга лежить відоме рівняння рівноваги Фішера. Е. Фейг передбачав певну макроекономічну

стабільність між грошовим оборотом і вартісним обсягом трансакцій, а порушення паритету пояснював зростанням обсягів тіньової економіки. Фактично Фейг намагався отримати незалежну оцінку валового національного доходу на основі розрахунку загального рівня трансакцій та порівняти з офіційними статистичними даними за звітний і базовий періоди. При цьому формальний ВНД включав лише вимірювані дані, а відповідний розрахунковий показник відображав як формальну, так і тіньову економіку. Тобто:

$$P \cdot T = k \cdot Y_{total}, \quad (3)$$

де P – ціна трансакцій;

T – сумарна кількість трансакцій;

k – константа співвідношення між грошовими потоками, пов'язаними з трансакційними угодами, і сукупним ВНД;

Y_{total} – сумарний ВНД, отриманий в офіційному ($Y_{official}$) та тіньовому (Y_{shadow}) секторах економіки. Звідси:

$$M \cdot V = k \cdot (Y_{official} + Y_{shadow}). \quad (4)$$

За такого підходу вагомою проблемою в методиці розрахунків вважається оцінка оборотності готівкових коштів. Показник їх швидкості E . Фейг обчислював методом ділення загальної кількості операцій, які банкноти можуть обслуговувати, на середню тривалість їх використання до виведення з обігу. Проте, на відміну від П. Гутмана, швидкість обігу грошей у тіньовому сегменті приймали на 10 % більшою, ніж в офіційній економіці. Кількість каналів розподілу товарів і послуг у тіньовій економіці переважно менша, але перевірити обґрунтованість вищезазначеного припущення фактично неможливо. Окрім того, Е. Фейг одночасно із П. Гутманом спрощено допускав відсутність у базовому періоді (1939 р.) тіньової економіки.

Загалом до монетарного методу Е. Фейга маємо низку зауважень, які частково збігаються із зауваженнями щодо методу його попередника, а саме:

- співвідношення між сукупним обсягом трансакцій і ВНД не обов'язково повинно залишатися постійним (емпірично не доведено);
- неможливо однозначно стверджувати про відсутність тіньової економіки в будь-який період порівняння; скоріше доцільно враховувати наявність певного мінімального рівня для подальших коректних обчислень;
- тривалість використання готівки в обороті залежить, насамперед, від якості паперу, на якому її віддруковано;
- готівковий агрегат $M0$ не враховує застосування іноземної валюти в ролі засобу платежу;
- метод не враховує використання інших платіжних засобів (наприклад розрахункових і кредитних карток).

Сам Фейг визнавав, що точність зроблених ним оцінок надто залежить від власних припущень. Його розрахунки тіньової економіки показували відносно завищені оцінки: орієнтовно у 1,5–2 рази більше для США, порівняно з оцінками П. Гутмана та В. Танзі в зівставних періодах (табл. 1). Оскільки отримані Фейгом результати досить складно верифікувати, то його монетарний метод не набув подальшого розвитку й досить рідко застосовується на практиці.

Таблиця 1

Оцінка обсягів тіньової економіки США на основі монетарних методів

Період	За методом Гутмана		За методом Фейга		За методом Танзі	
	млрд \$	%	млрд \$	%	млрд \$	%
1950	15,9	5,6	21,5	7,5	9,4	3,3
1955	14,7	3,7	15,6	3,9	10,9	2,7
1960	17,3	3,4	17,1	3,4	13,2	2,6
1965	31,6	4,6	38,6	5,6	17,1	2,5
1970	62,4	6,3	88,5	8,9	25,3	2,6
1975	150,8	9,7	246,3	15,9	46,6	3,0

Джерело: [8; 11; 15].

Модифікацію монетарного методу Фейга запропонували М. Беднарський, Р. Кокосинський і Дж. Стопура [5, с. 133]. Їхній метод також ґрунтується на паритеті Фішера, однак розроблявся для відображення особливостей планових економік окремих країн:

$$TE = M * V - F_n - O, \quad (5)$$

де TE – обсяг угод, реалізованих у тіншовій економіці;

M – величина грошової маси, потрібної для здійснення операцій між населенням та суспільним сектором виробництва;

V – швидкість обігу грошової маси;

F_n – кількість товарів і послуг у грошовому вираженні, реалізованих суспільним сектором виробництва;

O – кількість товарів та послуг у грошовому вираженні, придбаних та проданих безпосередньо між населенням.

Метод Беднарського-Кокосинського-Стопури має такі самі недоліки, що й метод Фейга; окрім того, його практично не використовують, оскільки він розроблявся для країн із неринковою економічною системою.

До монетарної групи оцінювання обсягів тіншової економіки належить оригінальний метод Б. Фрея та В. Поммерса, суть якого полягає в аналізі структури грошового агрегата M0 [9]. Цей метод ґрунтується на такій базовій ідеї: оскільки в тіншовій економіці під час розрахунків домінують готівкові купюри великого номіналу, то диспропорціональне зростання частки таких банкнот свідчить про збільшення питомої ваги тіншових трансакцій. Зокрема, автори звернули увагу на те, що чисельність банкнот номіналом «100 \$» (у США) значно випереджає зростання кількості інших купюр у готівковому грошовому обороті. Безумовно, що за такого підходу перманентним недоліком цього монетарного методу є обмежена здатність аналізувати не абсолютні величини тіншової економіки, а лише відносні показники її переважальних тенденцій. Викликає значні сумніви також припущення на користь крупних купюр. Найімовірніше, цей аспект властивий для кримінальної економіки: насправді нелегальний експорт зброї, наркоторгівля оперують готівковими грошовими знаками значних номіналів; але для практичної діяльності в прихованому («сірому») секторі економіки (малий і середній бізнес, грошові операції домогосподарств) потреба в крупних купюрах не більша, порівняно з трансакціями офіційної економіки.

Серйозній критиці метод Фрея-Поммерса піддав О'Хіггінс: зростання частки готівки великого номіналу повинне випереджати темпи інфляції [14]. У протилежному випадку, якщо питома вага зазначених купюр не зростає, то їх кількість повинна збільшуватися відповідно до індексу зростання цін; одночасно банкноти малого номіналу об'єктивно використовуватимуться рідше, а великого – частіше. Звідси можна зробити висновок, що під час суттєвої інфляції дрібні банкноти «заміщуються» крупними без будь-якого взаємозв'язку з тіншовою економікою. Загалом, метод Фрея-Поммерса зазнав найбільшої критики, порівняно з іншими монетарними методами, та суттєво втратив свою актуальність у зв'язку з активним розвитком безготівкових форм розрахунків, що вплинуло в т. ч. й на тіншову економіку.

Одним із монетарних методів оцінки масштабів тіншової економіки, який також апелює до готівкової грошової маси, є каузальний, реалізований на основі даних США В. Танзі [15; 16] та вдосконалений стосовно Великобританії К. Метьюзом [13]. Суть каузального методу полягає в намаганні пояснити динаміку індикатора M0 за допомогою впливу сукупності певних факторів-детермінант, хоча першочерговим завданням, яке ставив Танзі, було встановлення впливу податкового навантаження на рівень тінзації (наявні статистичні дані оброблялись у двох варіантах: а) абстрагування щодо відсутності податків; б) урахування реальних розмірів оподаткування окремо для кожного річного періоду, що давало змогу виявити вагу податкового чинника).

Монетарний метод Танзі-Метьюза реалізується як різновид моделювання у вигляді логарифмічної регресійної функції [15, с. 298]. У якості незалежних змінних, що впливають на трансакції в тіншовій економіці, виступає широкий спектр показників: рівень податкового навантаження, відсоткові ставки в банківській сфері, реальні грошові доходи населення, розмір соціального забезпечення у випадку безробіття та інші виплати. Залежним індикатором тіншової економіки В. Танзі обрав співвідношення готівки до банківських депозитів, що дає змогу розглядати каузальний метод продовженням і розвитком

ідей П. Гутмана. Оскільки незалежні змінні впливають на результатну величину з певним часовим запізненням, то в регресійній моделі використовували пролонговані дані.

$$\ln\left(\frac{C}{D}\right) = a_0 + a_1 \ln(TR) + a_2 \ln\left(\frac{WS}{Y}\right) + a_3 \ln(R) + a_4 \ln\left(\frac{Y}{N}\right) + \varepsilon, \quad (6)$$

де C – обсяг готівки в обігу;

a_0, a_1, a_2, a_3, a_4 – коефіцієнти регресії;

D – обсяг депозитів у банках;

TR – середня ставка оподаткування;

WS/Y – частка заробітної плати у ВВП;

R – середня відсоткова ставка на депозити в банках;

Y/N – ВВП у розрахунку на одного мешканця країни;

ε – похибка.

К. Метьюз модифікував підхід В. Танзі, використавши як залежну змінну безпосередньо готівкову грошову масу з корекцією на величину інфляції. Тим самим йому вдалось уникнути критики стосовно того, що розмір індикатора, обраного В. Танзі, може змінюватися під впливом попиту на депозити, а не на готівку.

Порівнявши дані обчислень обсягів тіньової економіки України за методами Танзі та Гутмана, можна зробити висновок, що, незважаючи на різні підходи, отримані результати достатньо корельовані (коефіцієнт 0,9); при цьому каузальний метод дає занижений рівень тінізації (близько 20 %) [3, с. 128].

Перевагою підходу В. Танзі вважається той факт, що загальне зростання готівкової маси лише частково пояснюється чинниками тінізації. Решту змін попиту на готівку інтерпретують як результат неврахованих факторів, що не мають прямого відношення до тіньової економіки, або як статистичну похибку.

До основних недоліків каузального методу переважно відносять такі:

- деякі фактори регресійної моделі не проходили перевірку на 5-відсотковий критерій рівня статистичної значимості;
- аспект податкового навантаження в моделі стосувався переважно фізичних осіб, не враховуючи значну частку тінізації бізнесу юридичних суб'єктів;
- на розмір готівкової грошової маси в економіці впливає низка суб'єктивних факторів, значимість яких неможливо оцінити кількісно на макрорівні (наприклад рівень довіри до банківської системи, національної валюти й ін.);
- модифікація моделі за допомогою зміни залежного індикатора за тих самих факторів призводила до істотно інших кількісних оцінок обсягів тіньової економіки; тобто регресійна модель та отримані на її основі результати виявилися надто залежними від вибору конкретних компонентів.

Уважаємо, що більшість вищезазначених недоліків об'єктивно обумовлена невдалим вибором результатного індикатора й неефективністю самої математичної моделі, відповідно, не є перманентно притаманна каузальному методу. Заміна регресійного типу на математичну модель із застосуванням інструментарію нечіткої логіки теоретично уможливує врахування впливу якісних чинників та одержання кінцевих результатів у вигляді наближеного діапазону рівня тіньової економіки.

Аргументована критика всього монетарного підходу акцентує увагу на суттєвій дискусійності й умовності припущень, на яких ґрунтується методика розрахунків практично всіх методів цієї групи.

Рівень тіньової економіки України, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі, відображено на рис. 1.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Незважаючи на те, що монетарні методи досить часто застосовуються та дають змогу здійснювати відносно зіставні порівняння обсягів тіньової економіки на міжнародному рівні, до отриманих результатів потрібно ставитись із застереженням. Ці методи від початку розроблялися для країн із розвинутою ринковою економікою, яким притаманні відносно сталі пропорції грошового обігу та стабільна система оподаткування. Міжнародні організації не рекомендують використовувати монетарні методи для країн із нерозвинутою економікою, оскільки їх застосування пов'язане з проблемами значних темпів інфляції, приватизаційними процесами, нестійкою банківською системою.

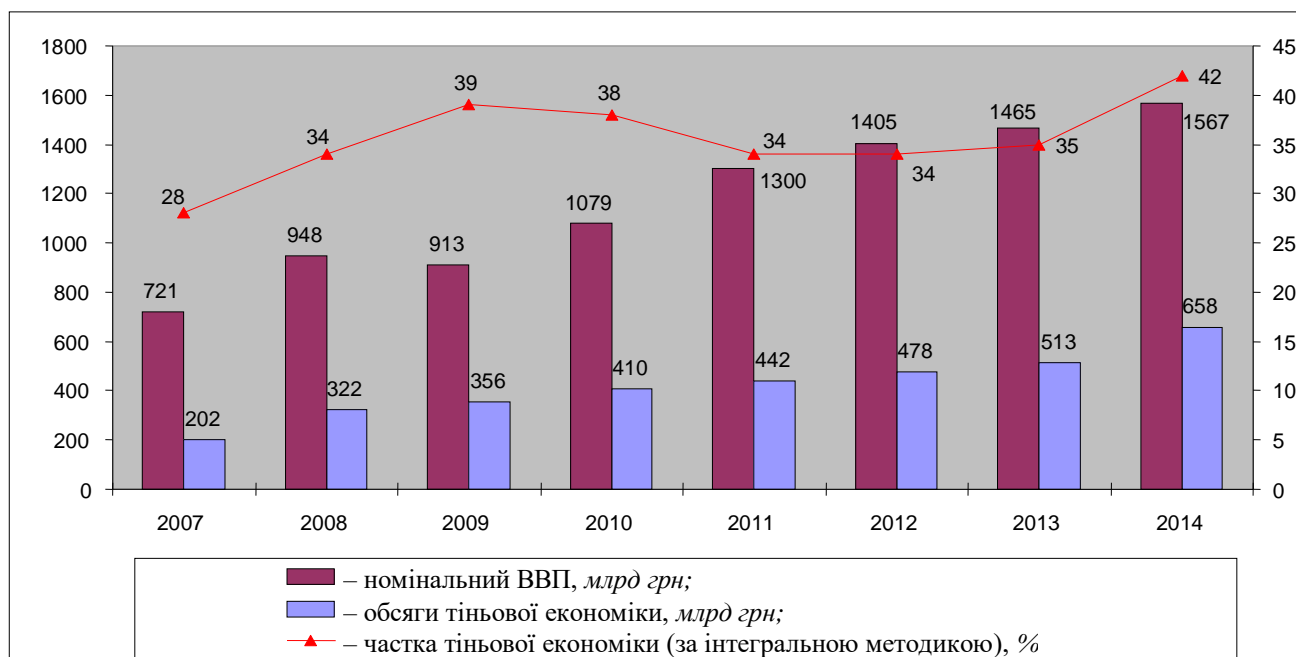

Рис. 1. Обсяги та динаміка рівня ВВП і тіньової економіки України

Донині не існує спільного погляду на загальновізану єдину методику виміру параметрів тіньової економіки та відсутній універсальний метод, який би задовольняв вимоги найбільш точних розрахунків. Вибір адекватних методів оцінювання масштабів тіньової економіки обумовлений національною специфікою країни, метою дослідження й залежить від конкретної ситуації.

Джерела та література

1. Базилевич В. Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки / В. Базилевич, І. Мазур // Економіка України. – 2004. – № 8. – С. 36–44.
2. Бородюк В. Методи розрахунку обсягів тіньової економіки / В. Бородюк, О. Турчинов, Т. Приходько // Економіка України. – 1997. – № 5. – С. 41–53.
3. Лопатін О. К. Макроекономічна модель тіньової економіки України / О. К. Лопатін, О. І. Гарбар // Актуальні проблеми економіки України : наук. журн. – 2008. – №10(88). – С. 125–135.
4. Прилипко Ю. І. Удосконалення деяких методів оцінки обсягів тіньового сектору / Ю. І. Прилипко // Статистика України. – 2008. – №1(40). – С. 16–25.
5. Рябушкин Б. Т. Методы оценки теневого и неформального секторов экономики : [монография] / Б. Т. Рябушкин, Э. Ю. Чурилова. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 144 с.
6. Турчинов О. В. Тіньова економіка: закономірності, механізми функціонування, методи оцінки : [монографія] / О. В. Турчинов. – К. : НАН України, 1996. – 199 с.
7. Cagan P. The Demand for Currency Relative to Total Money Supply / P. Cagan. – New York : National Bureau of Economic Research, 1958. – P. 1–37 [Electronic resource]. – Mode of access : URL: <http://www.nber.org/chapters/c5783.pdf>.
8. Feige E. How big is the Irregular Economy? / E. Feige // Challenge. – 1979. – Vol. 6. – № 22. – P. 5–13.
9. Frey B. S. The Hidden Economy as an Unobserved Variable / B. S. Frey, H. Weck-Hanneman // European Economic Review. – 1984. – № 26(1). – P. 33–54.
10. Gutmann P. The Economics of Crime: Practical Methods of Evaluation / P. Gutmann. – N. Y. : National Bureau of Economic Research, 1982. – P. 29–37.
11. Gutmann P. M. The Subterranean Economy / P. M. Gutmann // Financial Analysts Journal. – 1977. – November/December. – Vol. 33 (6). – P. 26–34.
12. MacAfee K. A Glimpse of the Hidden Economy in the National Accounts / K. MacAfee // Economic Trends. – 1980. – № 316. – P. 81–87.
13. Matthews K. National Income and the Black Economy / K. Matthews // Economic Affairs. – July 1983. – Vol. 3, Issue 4. – P. 261–267.
14. O'Higgins M. Measuring the Hidden Economy: A Review of Evidence and Methodologies / M. O'Higgins. – London : Outer Circle Policy Unit, 1980. – 46 p.
15. Tanzi V. The Underground Economy in the United States: Annual Estimates, 1930–1980 / V. Tanzi // IMF Staff Papers. – 1983. – Vol. 30, № 2. – P. 283–305.

16. Tanzi V. Underground Economy and Tax Evasion in the United States: Estimates and Implications / V. Tanzi // Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review. – December 1980. – Vol. 32. – P. 427–453.

Рейкин Виталий. Анализ монетарных методов оценки теневой экономики. В публикации исследуются методические аспекты оценки масштабов теневой экономики. Целью статьи являются выполнение критического анализа монетарных методов оценки теневого сектора и исследование возможности их применения для национальной экономики Украины. Исследуются базовые методические способы и приемы монетарного подхода. Анализируются преимущества и недостатки монетарных методов оценки объемов теневой экономики. Обосновываются ограниченные возможности применения монетарных методов в условиях неустойчивого развития экономики. Акцентируется внимание на том, что выбор адекватных методов оценки масштабов теневой экономики обусловлен национальной спецификой страны, целью исследования и зависит от конкретной ситуации. Приведены официальные данные оценки теневого сектора Украины.

Ключевые слова: теневая экономика, монетарный метод Гутманна, метод Фейга, метод Танзи, модификация.

Reikin Vitalii. Analysis of Monetary Evaluation Methods of Shadow Economy. The publication deals with methodological aspects of the shadow economy evaluation. The aim of the article is to carry out a critical analysis of monetary evaluation methods of the shadow sector and to investigate the possibility of their application to the national economy of Ukraine. Basic methodical ways and techniques of monetary approach are examined. The advantages and disadvantages of the monetary methods of evaluation of the shadow economy volume are analysed. The limited possibilities of using monetary methods under conditions of unstable economic development are grounded. The attention is paid to the fact that the choice of appropriate methods of the shadow economy evaluation is caused by the national characteristics of the country, the purpose of the study and depends on the situation. Official data of evaluation of the shadow sector in Ukraine are presented.

Key words: shadow economy, Gutmann's monetary method, Feige's method, Tanzi's method, modification.

УДК 330.1:338.341

Валерій Осецький – доктор економічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Володимир Поліванов – кандидат економічних наук, професор Київського національного торговельно-економічного університету

Трансмiсiйний механiзм циклiчностi iнновацiйного розвитку економiки

У статті досліджено сутність механізму iнновацiйної трансмісії циклічно-нерiвномiрного характеру розвитку економiки. Як засвiдчує аналіз результатiв дослідження, циклічні коливання iнновацiйної активностi як суттєва характеристика національної економiки дiють у нестійкому, невизначеному й слабопередбачуваному середовищі, насиченому ендогенними та екзогенними економiчними факторами. Визначено доцiльнiсть дослідження рiзноманiття економiчних iмпульсiв, iмпульсiв попиту й монетарних i фiскальних iмпульсiв, якi рiзною мiрою вiдповiдальнi за бiльшiсть циклічних коливань. Наголошено на необхідностi вдосконалення iнновацiйної трансмісії та якiсних змiн у системi модернiзацiї економiки.

Ключові слова: трансмісiйний механiзм, економiчнi iмпульси, циклічностi, циклічні коливання, iнновацiйний розвиток.

Постановка наукової проблеми та її значення. Практична необхідність теорії циклічності пов'язана з потребою побудови iнновацiйної економiки, реалiзацiї державної полiтики щодо формування iнновацiйних систем у багатьох краiнах свiту, включаючи Україну. Стає очевидним, що ця проблематика вимагає аналізу трансмісiйного механiзму iнновацiйного розвитку й усебiчного усвiдомлення його складностi та багатогранностi залежно вiд фази циклічностi (пiднесення чи спаду). Для цього потрiбно виокремити певнi аспекти теорії циклічностi, а також рiзних пiдходiв до аналізу впливу економiчних iмпульсiв на iнновацiйний розвиток економiки.

Оцiнювання значимостi циклічностi iнновацiйного розвитку й дослідження сутностi механiзму трансмісії передачі iмпульсiв економiчної полiтики уряду України на макроекономiчнi змiни – одна з